

הלכות ספה סימן תרכו

פז באור הגולה

ג' מלמד שם י
ד' טור והרין
ה' כפרתא
ו' ח' מלמד שם
ז' וכן פסק ח' מלמד שם
ח' וכן פסק ח' מלמד שם
ט' וכן פסק ח' מלמד שם
י' וכן פסק ח' מלמד שם
יא' וכן פסק ח' מלמד שם
יב' וכן פסק ח' מלמד שם
יג' וכן פסק ח' מלמד שם
יד' וכן פסק ח' מלמד שם
יז' וכן פסק ח' מלמד שם

ג' רחב טפה, יצא: ג (ז) יהצעים (ב) היוצאים מארבע ראשי המטה, אסור לפרס עליהן סדין *ולישן תחתיו (ח) אפלו אם אינם גבוהים עשרה, אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים כלונסות (פרוש, עצים ארכים קצין קנה של רמח) מזה לזה, מפר לפרס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה ג' רחב טפה למעלה, והוא שלא יהיו גבוהים (ג) עשרה טפחים. *והישן מכשירין אפלו בגבוהים עשרה טפחים: ד (ט) לפרס סדין תחת הסכך לגוי, אם הוא בתוך ארבעה טפחים לגב (י) כשורה, (יא) ואם הוא רחוק ארבעה טפחים מן הגג (יב) פסולה. (יג) *ואם אינו לגוי, (יד) אף-על-פי

באר היטב

ט, אפלו אין גבוהין עשרה טפחים אין לישן תחתיו, ועין ט"ז מה שהקשה על מה שאמרו בגמרא דף י"א שאני נקליטין דקביצי, אי קביצי להני קניטנות וכו', אמאי לא אמר דנקליטין וקניטנות שוין לענין קביצות ומשום הכי וכו', ע"ש, והיא קשיית התוס' שם, ע"ש וקטשה"א וד"ק: (ג) עשרה. והני י"ט מארעא משחיתין אע"פ שאין י"ט

באר הלכה

* ולישן תחתיו וכו'. עין במשנה ברורה דהוא קניטנות הנזכר במשנה דף י' ודע, דאף שבמשנה כלל דבר זה במקומה תדא עם פרס עליה סדין, מפל מקום איכא נפקתא ביניהן, דהתם פוסל הספה והכא אינו פוסל אלא דאסור לישן תחתיו, כדאיתא בגמרא יחכא דלשני אהלא: * ויש מכשירים אפלו בגבוהים עשרה טפחים. עין בט"ז שנתמח על הסוד שסתם בנה להחמיר, ולא זכר שם לדעת הרא"ש כשר כמו להר"ף, וענין זה פתח גם האליה רבה. אכן נראית הרבה אחרונים שישבו קשיא זו (ועין בנהר שלום ובקרבן נתנאל ובחמדי משה ובשמן המאור), דהטור סובר דאף מדברי הר"ף אין שום ראייה להקל, והא דסתם בנקליטין להקל, משום דסתם נקליטין אין גבוהין עשרה, ובאמת כדבריהם פתח גם י"ט הריטב"א בחידושי וזה לשונו: ואפשר שרבנו אלפסי שלא פרש כלום בנקליטין והביא משנתנו כפשוטה, מפני שסתם נקליטין אינן גבוהין עשרה ולפיכך קשרים. ובקניטנות פסולה אף-על-פי דלא גבוה עשרה כדאמרו, עד כאן לשונו, וכן דעת בעל המאור בהר"ף שמתמיר בנקליטין שגבוהין עשרה, ולפיכך אין לזוז מדברי המתברר שסתם בדיעה ראשונה, וסד"ה שהנהיג בכתב רק בשם יש אוקרים משום דעת שארי פוסקים שסוברו שדעת הר"ף להקל בזה, וכן פתח הפכוד"ר זצ"ל דנקליטין ביה להחמיר: * (ואם אינו לגוי וכו'). זה הלשון איתא גם י"ט בטור, והוא נובע מן דברי הרא"ש, עין שם, ורועה לומר, דלאו דוקא מגני הסכך פסולה, דאפלו שלא מגני הנשע, כל שאינו לגוי פסול דלא כט"ל לגבי ספה. ועין בבאור הגר"א דכלל בזה אם פרש הסדין כדי לנקב דהוא צריך הסכך דפסול. וצריך עיון, דלפי זה סותר הטור את עצמו, דבסימן זה פסק דלצורך הסכך פסול, ובסוף סימן תרכט מוכח דסבירא לה דלצורך הסכך שרי, כמו שכתב בתרומות שם, ועל השלחן ערוך עצמו, אף דהוא העתיק גם י"ט בסוף סימן תרכט לשון הטור, וכתבו בודאי להקל אף בשעת אכילה, וכמו שהוכחנו שם, לא קשה לי, דאפשר דדבריו שם לא קאי רק לדבר המש אוקרים שכתבא מתחלה דהוא שיטת רבנו פ"ס, ולדידה ודאי שרי לצורך הסכך, כמו שכתבו האחרונים, ולא לדעה ראשונה הנזכר שם בתחלה, אבל הטור דלא זכר שם רק בדיעה זו בלבד קשה ונמצאתי בדברי הב"ח בסימן זה שכתב וזה לשונו: ועין לקמן סוף סימן תרכט דסבירא לה לכתוב דלאו דוקא לגוי, אלא הוא הדין נמי כשהניח לצורך האדם להגן עליו או לשאר צורך, דין נזיש לו, עד כאן דבריו, ומוכח מזה דמה שכתב הטור וואם אינו לגוי, הנין שלא היתה לצורך כלל דזה פסול מדקרא אבל לצורך הסכך הכי נמי שרי, וכן פתח ביה"ט בסוף סימן תרכט, עין שם, אבל לפי דברי הגר"א צריך עיון, ואולי יש לומר בדיקה לפי מה שכתב הגר"א דסתמכר בסימן תרכט צריך א שכתב דכלל זה לא שאני לו בין שהאילו גדם והיו שכתב דקרא סתם בדיעה ראשונה ודלא

(ב) היוצאים וכו'. זהו מקרי במשנה קניטנות, והוא קבוצ קאר ע"כ פוסל אפלו פחות מעשרה, ומבאר בגמרא ובר"ן שג' דינים יש כאן, פלה ונקליטין וקניטנות: פלה דלא קביעא לא מחסרא אלא בתרתי לריעותא שיש לה ג' וגבוה י"ט. נקליטין קביעי טפי מפלה אע"פ שאין לה ג' אם גבוה י"ט אסור, קניטנות דקביעי ויש להם

משנה ברורה

(ז) אם יש פחות משלשה טפחים סמוך לגב רחב טפה, דהנינו לאחר שצורה מן הכלונס מפיא ומכאן ונתרנבו טפת אין שם מן טפה זה עד הכלונס שלשה טפחים, אסור לישן תחתיו, לפי שכל פחות מן שלשה טפחים הוא פלבוד וקאלו יש בגובה רחב טפה, ועל-דיניה שוב נקרא בשם אהל, ונמצא אהל מטפסין בינו לסקר, עוד כתבו בשם האגודה, דאפלו אם אין לה ג' רחב טפה אינו מפר רק כשהסדינים מניצים לצרף, (ח) דאם יש איור הפסק בינים לצרף אפלו רק בשעור טפה אסור: ג (ז) יהצעים היוצאים וכו'. זהו מקרי במשנה קניטנות, והוא קבוצ קאר ע"כ כן פוסל אף בפחות מעשרה טפחים, ומה שכתב אחר-כך אבל אם אחד יוצא וכו', זהו נקרא נקליטין, ושלשה דינים (ט) יש כאן, פלה וקניטנות ונקליטין: פלה דלא קביעא, לא מתכרא אלא בתרתי לריעותא, שיש לה ג' וגבוה עשרה; וקניטנות דקביעא, מחסרא אף שאינה גבוה עשרה, כיון שעל-פלפנים יש לה ג' (ג) ונצין בפריימגדים שפצדד דהוא מן התורה⁽¹⁾: ונקליטין, אף דלא קביעא כל כך קניטנות, מקל מקום קביעי יותר מכלה, לכן מחסרא גם-כן (י) על-פלפנים מדוכן בחדא לריעותא, דהנינו כשגבוהים עשרה אף-על-פי שאין לה ג' (ג). וזהו לדעה ראשונה, ודעה שניה סבירא לה דאפלו מדוכן לא אסרו ביון שאין לה ג', דאהל קושע לא מקרי אהל קלל: (ח) אפלו אם אינם גבוהים עשרה. הינו (יב) מן המטה ולמעלה, והטעם שהחמירו בזה, משום דקביעי בחוק, כמו שכתבנו: (יג) ואף-על-גב דמטה גם-כן קבוע, מפל מקום אינה עשויה לישן תחתיה אלא על גבה, לכן לא חשיבה אהל להפסיק פי אם בשבועה עשרה^(ד): ד (ט) פרס סדין וכו'. והוא הדין (יג) אם עשרה בשאר מינים שאין מספיקין בהם, בגון ששלה תחת הסכך פלו מיני אגלים וכלים נאים כרי לנאותה: (י) כשורה. דבטלים הם לגבי הסכך, ומפר אפלו לישב תחתיה: (יא) ואם הוא רחוק ארבעה טפחים וכו'. דכיון שרחוקים ארבעה טפחים מן הסכך, חשיבי באפי נפשיהו ולא בטלי גבי ספוח, (יד) ונמצא שאינו יושב בצל ספה אלא בצל גויי ספה, (טו) ואפלו אם איתן הנויח חפצו קרבה מצלתן גם-כן אסור, (טז) ויש שמקליח בשניה תפמן מרבה מצלתן: (יב) פסולה. הינו (יז) פשיש פהו שעור ארבעה טפחים, דהוא פשאר סכך פסול ששעורו הוא ביה⁽¹⁾, כדלקמן בסימן תרלב, ואם הוא באמצע, פוסל כל הספה משעם זה, כמבאר שם: (יג) ואם אינו לגוי וכו' (יז). עין בבאור הלכה: (יד) אף-על-פי שהוא בתוך ארבעה טפחים. והוא הדין (יח) אפלו אינו מפלג מן הסכך טפה, אלא נקט

שער העיון

(1) ובספר חמדי משה מפקפק על עקר דין זה בענינו: (ח) הטעם, דאז נעשה האויר שיון הסדינים לצרף לבוד ונעשה מחצה טפה, ומכילא נעשה הכלה כגון וטוי אהל⁽²⁾, אבל בשמיעין לצרף בשפוח, אז חשיבין כל השפוח כמחצה ואין כאן ג' קלל נח"י רע"א ובכוריעקב: (ט) אטרא: (י) פריימגדים והגר"א, וקניטנות מן התוספות דביר הפתחיל ילכרי: (יא) אטרא. ולא דמי לכלה דמורדיו העשירים טפחים מארעא, דהתם אין העצים קבועים במטה, וקמו שכתבנו שם ואחרונים: (יב) ר"ן וריטב"א, וקשיית ט"ז ישבו האחרונים בקניטנות: (יג) אטרא: (יד) אטרא: (טו) וריטב"א, והרב המפיד קשייתו לשון הנכבדים: (טז) טרין בשם הרא"ה: (יז) אחרונים: (יח) אחרונים: (יט) כן משמע מסימת הפוסקים וכן כתב הפריימגדים, אחר-כך מצאתי במלחמות וברטובים שכתבו כן בהדגא:

הַלְבוּת סִימָן תְּרִבּוּ

ביאורים ומוספים

תַּחֲתֵיהָ אֶלָּא עַל גַּבְהָ, לְכַךְ לֹא תִשָּׁבַח אֶהָל לְהַפְסִיק פִּי אִם בְּשִׁנְיָהּ עֲשֶׂהָ⁹.

9) ומיטה שהובאה לסוכה על דעת שישנו גם מתחתיה, הסתפק הגר"י קרליץ (חוט שני סוכה פ"ג ס"ק א) אם מותר לישון תחתיה, שאף על פי שמטרת המיטה אינה להגן על מה שתחתיה, מי"מ בעת הרי אדם זה צריך את האויר שתחתיה כדי שישנו שבו. אכן, בשו"ת שבט הלוי (חי' סי' לו) כתב לענין שינה במיטה על גבי מיטה [מיטת קומותיים], שאם אין חלל עשרה טפחים בין המיטה התחתונה לעליונה, מותר לישון במיטה התחתונה לכתחילה, שאף על פי שהמיטה העליונה עשויה על מנת שישנו תחתיה, מי"מ אין מטרתה לשמש כגג למיטה התחתונה, אלא רק לכך שישנו על גבה.

ומה שאין מחשבים את שיעור העשרה טפחים מהקרקע אלא מהמיטה התחתונה, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שהטעם הוא כיון שהאהל שנעשה על ידי המיטה העליונה אינו מתחיל מהארץ אלא מהמיטה התחתונה, וכן דעת הגרש"י אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ה דבר הלכה אות בט, קובץ מבית לוי ח"ח עמ' טו). וראה עוד בספר סוכה כהלכתה (פ"ה הע' לו) מה שהביא בזה.

ואף שכתב הערוך לגר (סוכה בא, ב) שאדם נחשב כאהל, ואין לאדם אחר לישון תחתיו בסוכה כיון שהוא כישן תחת אהל הנמצא בתוך הסוכה, ואם כן לפי דבריו אין לישון במיטה התחתונה כשמישהו ישן במיטה בעליונה, כתב בשו"ת שבט הלוי (חי' סי' קמג) שאין הלכה בדבריו, וכפשוט המשנה (סוכה פ"ב מ"א) שהתירה לישון תחת המיטה אף שיתכן שאדם ישן על גבה, ולפיכך גם כאן מותר לישון במיטה התחתונה, וכן דעת הגרש"י אויערבך (הליכות שלמה שם).

[משנ"ב ס"ק יב]

הָיָה לְשִׁישׁ בְּהָן שְׂעוֹר אֲרָבְעָה טַפְחִים, דְּהוּא לְשִׁעָר סָךְךָ פְּסוּל שְׂשֻׁעוֹרָהּ הוּא בְּהָה¹⁰.

10) ולענין קורת בטון שעוברת על פני הסוכה, הסתפק הגר"י קרליץ (חוט שני סוכה פ"ג ס"ק א) שמא פוסלת היא את המקום שתחתיה אף אם אינה רחבה ארבעה טפחים, שכיון שאינה שייכת לסוכה כלל, אין היא נחשבת כגג סוכה אלא כבילה וקינופוט, הפוסלים אף כשרחב הגג שלהם אינו אלא טפח. אכן, באופן שהקורה סמוכה לסכך, בטלה היא אליו ודינה כסכך פסול הפוסל בארבעה טפחים.

[משנ"ב ס"ק יג]

וְאִם אֵינָה לְגוֹי נְכוּוֹי¹¹.

11) ואם פירס את הסדין גם למטרת נוי וגם להגן מפני הנשר וכדו', כתב המקור חיים (לבעל החות יאיר סי' תרכט סי"ט) שהסוכה פסולה, שדומה הרבר קצת ליזה וזה גורם.

[שעה"צ ס"ק ח]

הַטַּעַם, דָּאָז נַעֲשֶׂה הָאִיר שְׁבִין הַסְּדִינִים לְאַרְצָן לְבַד וְנַעֲשֶׂה קְהָצָה טַפְחָ, וְהַפְּיֵלָא נַעֲשֶׂה הַכָּהּ כַּגַּן וְהָיָה אֶהָל⁶.

5) ואף שכתב הרמ"א לקמן (סי' תרלא ס"י) שיש אומרים שאויר זה אינו נחשב כדופן או כסכך [ובתב הביה"ל שם (ד"ה וי"א) שראוי לחוש לדבריהם], מי"מ כתב הבכור יעקב (ס"ק ג) שבענינו לענין חומרא, יש לומר שיוזדה הרמ"א שמחמירים וחוששים לדעת השו"ע (שב) שאף אויר נחשב כדופן או כסכך.

ואף שלדעת הרמ"א לעיל (סי' תקב ס"א) אין אומרים לבד להחמיר, כתב הבכור יעקב (שב) שמקור הדין כאן הוא מהמג"א בשם הבי"ח, ולדעת הבי"ח (סי' תרכו אות ה) והמג"א (סי' תקב ס"ק ט) אומרים לבד להחמיר, וכן נקט המשגיב שם (סי' תקב ס"ק יז) ושעה"צ ס"ק יז, וראה שעה"צ לעיל (סי' תרכו ס"ק כג).

[משנ"ב ס"ק ז]

וְקִינוּפוֹת וְקִבְיָא, מְתַקְרָא אֶף שְׂאִינָה גְבוּסָה עֲשֶׂהָ, בִּינּוֹן שְׂעָל כָּל פְּנִים יֵשׁ לָהּ גַּג⁶.

6) ושיעור קינוף הפוסל את הסוכה, הסתפק החזו"א (ארוח סי' קג ס"ק יח) מה הוא, שהרי לא התפרש שיעורה.

[משנ"ב שם]

וְעַיִן בְּפִרְיֵי-מִנְדִּים שְׂמַעְיָדָר דְּהוּא מִן הַתּוֹרָה?⁷

7) ובחזו"א (שם) מבואר, שקינוף [שאינו גבוה עשרה טפחים] פוסל רק מדרבנן, וכן מבואר בשו"ע הרב (ס"ד).

וכן במשגיב לחלן (ס"ק ח) שכתב לענין קינוף שגובהו פחות מעשרה טפחים לשון 'שהחמירו', משמע שהקינוף אינו פוסל אלא מדרבנן, וכן משמע בתוס' (סוכה ג, ב ד"ה ובלבד) ובביאור הגר"א כאן. ויתכן שדברי המשגיב כאן לא נאמרו אלא על קינוף שגובהו עשרה טפחים (הגרש"י וזלדנברג).

[משנ"ב שם]

לְכַךְ מְתַקְרָא גַם-כֵּן עַל-כֵּל-פְּנִים מְדַרְבָּנָן כְּתָדָא לְרִיעוּתָא, דְּהָיָה בְּשִׁנְיָהּ עֲשֶׂהָ אֶף-עַל-פִּי שְׂאִין לָהּ גַּג⁸.

8) והחזו"א (שם) כתב, שיתכן שלא נאמר פסול זה אלא כשכיסוי הנקליטין גבוה עשרה על משך ארבעה טפחים [ובקיצור חזו"א פירש כמותו], שהכיסוי הגבוה עשרה אינו פוסל אלא בשמלבר שאורכו הוא בשיעור ארבעה טפחים, גם רוחבו הוא בשיעור ארבעה טפחים, כדי שיכסה ארבעה על ארבעה טפחים, כשיעור מקום].

[משנ"ב ס"ק ח]

וְאֶף-עַל-גַּב דְּמִטָּה גַם-כֵּן קְבוּעָ, מְפָל מְקוּם אֵינָה עֲשׂוּיָה לְיִשָּׁן

הלכות ספה סימן תרכו תרכה

שהוא בתוך ארבעה טפחים פסולה. (טו) ויש לזהר שלא לתלות שום (ז) נוי סכה רק בפתות מארבעה לטובה (מחרי"ל):

תרכה דיני ספה שתחת ספה, ובו ג' סעיפים:

א * ספה שתחת ספה, * העליונה פשוטה. * יבנהני מלי. (ב) שיכולה התחתונה לקבל כרים וקטנות של עליונה (ג) ואפילו על ידי מדחק (ד) ונגיש ביניהם צנורה טפחים. אבל אם אין ביניהם צנורה טפחים, או שיש ביניהם צנורה טפחים אבל אינה יכולה לקבל כרים וקטנות של עליונה אפילו על ידי הדחק, (ה) התחתונה פשוטה אם היא מסבכת (ו) פהלכתה (ז) אפילו (ח) אם העליונה למעלה מצוירים, וְאִם אֵינָה מְסַבֶּכֶת פֶּה־לְכַתְּמָה (ט) ומתפשטת על ידי סוף העליונה, צריך שלא יהא סוף העליונה

א משנה ספה ט
ב פנה זנב וימי שם
י"ד ג שם בגמרא
ד מפרט וזכיר וימנה
שם ויכנסות וישי
ה שם

באר היטב

מן הפשה לפלה, מ"א: (ג) נוי, אפילו אינו רחב ד"ט, מ"א: (ב) אפילו וכו'. משמע אעפ"י שהעליונה ג"כ צלחה קרבה מהפשה,

משנה ברורה

ארבעה אדי דרישא: (טו) ויש לזהר וכו'. רוצה לומר, אף דמדינא אין לאסור רק ברחב ארבעה טפחים וכנ"ל, (יט) מפל מקום יש לזהר לבתחלה אפילו אינו רחב ארבעה טפחים, שיש לחש שמא יצוה נוי הרבה עד שיקא פהן שעור זה וינשב תחתי. (כ) הלפי זה אין לתלות פרות או בלים וכדומה דבר שפסול לספח פהן, אפילו לנוי, אלא בתוך ארבעה טפחים לספקיה. ומכל מקום לענין תלות (כא) מנורות בפסח נגד השלחן אין צריך לתחמיר שיהיו בתוך ארבעה טפחים, וארבעה, יותר טוב ונכון להרחיקן מן הספק כל מה שייכל:

א (א) והתחתונה פסולה. דקתיב "בפסול" מפר וי"ו בין כ"ף לת"ו, לשון תמיד, וזנה הוא יושב תחת שני סבכין: (ב) שיכולה התחתונה לקבל וכו'. רוצה לומר, שחוקה לקבל הכרים וקטנות שאדם מניחן (א) כדי לישן עליהם (ב) ואדם יושב שם ואוכל סעודתו, או היא נקראת בשם ספה, וממילא מיפסקא התחתונה משיים ספה תחת ספה: (ג) ואפילו על ידי הדחק. רוצה לומר, שהנגד של תחתונה, שהיא קרקעיתה של העליונה, (ג) מתנענע פשמשמשמשין שם: (ד) ויש ביניהם צנורה טפחים. הנה בין סככה של העליונה לקרקעיתה, (ז) הנה שעור הפחות בכל ספה להכשירה, ועל ידי זה נוכל לקרא הספה שפסחה בשם ספה תחת ספה: (ה) התחתונה פשוטה. אבל העליונה (ו) פסולה, ולא חזיא אפילו לדין צנאי: (ו) פהלכתה. דהיינו שהיתה צלחה קרבה מהפשה: (ז) אפילו וכו'. ואפילו (י) אם העליונה היתה ג"כ צלחה קרבה מהפשה לא מקרי ספה תחת ספה, כיון שהעליונה אין לה הכשר ספה. ונאם העליונה חפשה קרבה מוצלחה, (י) אז אפילו התחתונה יכולה לקבל פרים וקטנות של עליונה, התחתונה כשרה, דסכה של עליונה כמאן דליתא ונאי: (ח) אם העליונה למעלה מצוירים, ולא אמרינן מה שכתב סוף הפסול נחשב כאלו אינו, (ט) כיון שבעצם אין הספק הזה סוף פסול אלא שהוא למעלה מצוירים, לא מקרי סוף פסול לקטל כנדרו: (ט) ומתפשטת על ידי

באור הגלגה

כשיטת רבנו פם, והנה זה הלשון פהב ג"כ שור שם, עין שם, ולפי זה ניקא, דהטור בסימן תרכו אויל לפי מה שהעתיק לדינא בסימן תרכו דלא כשיטת רבנו פם, שאין שום ודיון כמה שהפכה קרמה כיון ששפדיו היתה צלחה קרבה מהפשה, ולפי זה להטן ספני החפה והעליון אסור, וסבירא לה דהוא הדין מפני ערך הבגד ג"כ אסור, (והאן) [ב"הר"ט] שהעתיק בגנים שיטת רבנו פם כ"ס דמפני הבגד ג"כ שרי. ועל ענין ספני ר"ט בסימן תרכו העתיק לדינא דלא כשיטת רבנו פם (והאן) [ב"הר"ט] שהעתיק שיטת רבנו פם, כבר פנה הפיתויסה, ועין ב"ה ובהנחות מהר"ט: * העליונה פשוטה והתחתונה פסולה. מ"ו כשהעליונה היא תוך צוירים, ונאימי מי שפספס לקרא דסבירא לה טעם פסול ספה שלמעלה מצוירים הוא משום דריח צנאי כיון דנאם, ולמעלה מצוירים אין יכול לעשותה עראי, בענינו או סוף לבנותה תוך צוירים מנחה של תחתונה אסרי שהיא גבוה יותר מצוירים מן הארץ. ולענין דגמי שטות דשרי, דהא איתא בגמרא ופוסקים דיוכל לבנות הספה אפילו במחצות של פתול דהוא קבוע, אלא דצנורה הוהיה שייכה הספה בגובה באפן שמתיה יכולה להתקיים על ידי חפצת צנאי ושעור חכמים שהוא רק עד שצוירים אפה, והכי נמי בענינו, הרי הספה העליונה שהיא פחותה מצוירים וכה היא רוצה לקיים סגות ספה, וכולה להתקיים על ידי פסול צנאי, והנה טעם של תחתונה ולמעלה עד סככה תהי יכול לבנות צנאי, וכן מוכח מספר פנורייצק שסבור כן לדינא, אך לא באר טעמו: * והנה מלי שיכולה וכו'. בגמרא איתא עוד כנה חלוקים, והכלל, דלעולם אינו פוקל מטעם ספה שחמת ספה אלא סוף שעלתו קרבה מהפשה, אבל הפתו מוכה מצלתו לא מקרי סוף לקטל מטעם ספה תחת ספה, ולכן כשהתחתונה חפשה קרבה ועליונה צלחה קרבה ונקמא בחוף צוירים מהארץ, שניהם כשרים; וכשענייהם צלחן מרביץ ונקמא עליונה למעלה מצוירים טכח התחתונה, שניהם פסולים; וכשהתחתונה צלחה מוכה ועליונה חפשה קרבה ונקמא בחוף צוירים נלשיי גאי זה על עליונה, הלשיטת רבנו פם והשלחן צריך דפסק פתה קאי זה רק על התחתונה, התחתונה פשוטה ומעליונה פסולה; וכשהתחתונה צלחה קרבה וכן העליונה ונקמא בתוך צוירים מסבכה של התחתונה, עליונה פשוטה ונסתתונה פסולה, וכל אלו הם הלכות פסקות בגמרא ולא נדעתי למה השמינו הפוסקים, עד כאן דברי הבכורייצק, וכן על הראשונים, אבל האחרונים פגעט העתיקו כל הפרטים:

שיעור הציור

(י"ב) כיון אברהם וט"ו ושי"א: (ב) פרימגרים בבאור דברי הרמ"א: (כא) כן נראה בפשיטת דאין ראוי לתחמיר בזה, עין בחש"מ שפסם סימן תיח ע"פ ג (י"ג), ולבר מן דין, יש פוסקים שסוברין דאין לתחמיר בדינא דסור"ל רק באם צלחה קרבה מהפשה, וכמו שכתבנו בפנים בענין דק"ט יא, והנה דאם יש שעור ד' טפחים בודאי כיון להפס פדעה מהפחמרים שם, על פלפנים כנה דהוא המרא בעלמא יש לתקל בזה, וסבירא זו הוכחא פאלה ויטא בשם המסתי טשה, ומפני זה ג"כ יש לתקל בתלות המנורות כמו שכתב הח"א, וגם בענין מנורות אין גיל לתלות רק נגד השלחן ואין שייך בזה ששא ישב תחתו: (ב) רש"י: (ג) ב"הר"ט: (ד) רמב"ם בפרוש השנה: (ה) ואין נפקא מנה בין אם היא בתוך צוירים מקרוב שלה או למעלה מצוירים מקרוב שלה, אף דהיא פסולה, ככל מקום מקרי תחתונה ספה תחת ספה, דכיון שהיא למעלה מצוירים ומקרי סכה קבוע, בודאי יש על התחתונה שם ספה תחת ספה [ריטב"א בחזירושין]: (ו) סוף משנה, ועד, דהוא הדין אם ספה העליונה אין לה רק סוף בלי דפנות [גמל] שיש ד' קונטרסין על גג ספה התחתונה וסוף על גגן, או שאין בדפנותיה ד' על ד' רחב שעור תכשר ספה, מתפשטת התחתונה, דכל זמן שאין ראוי עליון לקמה לאו ספה תחת ספה תנה [פרימגרים], ואף דמסתפק שם קצת, בבכורייצק מסיק להקל: (ז) ט"ו ופשוט: (ח) מנורייצק: (ט) ומכל מקום אין ללמד מפאן אם העליונה אינה צוירה לצל בענין דפסול מטעם הצנורה ולא מן השעור [היא חפשה קרבה מוצלחה] דכ"כ מן ג"כ שר התחתונה מטעם דהסוף בעצמו אינו פסול, דפסול דמעשה [לא מן השעור] צרי טפי מפסול דלמעלה מצוירים [הגהות רע"א]:

הלכות ספח סימן תרכח

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק טו]

ולפי זה אין לתלות פרות או פלים וכדומה דבר שפסול לספק קנה, אפילו לנו, אלא בתוך ארבעה טפחים לספקו.

12 ומבואר בדבריו שיותר לכתחילה לתלות נוי בתוך ארבעה טפחים לספק, וכן דעת החזו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' רכא) שאף על פי שיש שנהגו שלא לתלות [וכן נהגו הגרי"י קניבסקי (שם) והגרש"י אויערבך (הליכות שלמה טובות פי"ז ארחות הלכה הע' 83)], מ"מ מן הדין אין צריך להחמיר בו, ויותר הדבר לכתחילה.

ונוי סוכה המשתלשל מהסכך עד למטה מארבעה טפחים, הסתפק בספר מקראי קודש (סוכות ח"ג סי' ה) האם מותר לתלות לכתחילה, שאף על פי שחלקו העליון נמצא בתוך ארבעה טפחים לסכך, מ"מ חלקו התחתון רחוק ארבעה טפחים מהסכך. ולמעשה, דעת הגר"ש אלישיב (סוכה כהלכתה פי"ז ס"ב) שאף שמעיקר הדין מותר לתלותו [וכן הוביח בספר הערות (סוכה י, ב) מדברי הבעל המאיר], מ"מ נהגו להחמיר בו, שכיון שחלקו התחתון מרוחק יותר מארבעה טפחים מהסכך, אין הוא בטל אליו. מאידך, דעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"ב עמ' כו) והגר"י קרליץ (חוט שני סוכות פי"ג ס"ק ד) שאין חשש לתלותו, שכיון שחלקו העליון נמצא תוך ארבעה טפחים לסכך, אינו נחשב כמונח במקום נפרד, ומתבטל הוא לסכך. נובשיטת הגרש"י אויערבך, ראה הליכות שלמה (סוכות פי"ז דבר הלכה אות לא) ובמשניב יצחק יקרא.

[שעה"צ ס"ק כא]

עין בחשןמשפט סימן תיח סעיף ג [ד"ג].

13 שם כתב השו"ע, שיש להרחיק אש ממקום שהיא עלולה להזיק בו.

[ביה"ל ד"ה ואם]

ועין בפי"ח וקטנותו מהל"ה¹⁴.

14 ובשעה"צ לקמן (סי' תרכט ס"ק עח) כתב שתירוצם דחוק.

[ביה"ל ד"ה העליונה]

אברי שהיא גבוה יותר מעשרים טן הארץ¹³.

8 ואף שמפורש בשו"ע לקמן (סי' תרלג ס"ד) שאם מיעט את חלל הסוכה מעשרים אמה הרי זו כשרה, אף על פי שהרפנות גבוהות מעשרים אמה [וכן הקשה העמק ברכה סוכות אות ט], כתב הגרש"י אויערבך (שו"ת מנחת שלמה תנינא סי' נו אות ג) שהספק כאן הוא מפני שהרצפה של הסוכה העליונה צריכה את הרפנות שתחתיה כדי לעמוד, ולכן יתכן שיש להחשיב גם אותן בכלל שיעור הרפנות של הסוכה העליונה.

וכתב שהסוכה העליונה פוסלת את התחתונה גם אם אין בה דפנות, כתב הבכורי יעקב (ס"ק א) שאין לפוסלה, מפני שמסתבר שהיא כשרה, ואף משמע כן בריטב"א (סוכה י, א ד"ה זשמואל).

[שעה"צ ס"ק ח]

2 פסול דתעשה ולא מן העשוי דע טפי מפסול דלמעלה מעשרים [הגהות דע"א²].

2 ואם עפה מחצלת של סכך [שצלתה מרובדה מחמתה] ונחה על גבי סכך אחר, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ק אות ב) שאף על פי שהסכך שעף אינו כשר לסכך במקום שבו נח הואיל ולא הונח שם לשם צל, שהרי הרוח היא שהניחה אותו [וראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' תרל"ה ס"א ד"ה אבל)], מ"מ יתכן שאינו פוסל את הסכך הכשר שתחתיו, כיון שאינו נחשב כסכך יפסול, אלא רק כסכך שאינו כשר לסוכה. והוסיף, שאף על פי שלדעת הרעק"א [המובא בשעה"צ כאן] סכך שלא הונח לשם צל חמור יותר מסכך המונח למעלה מעשרים אמה, ויתכן שנחשב כסכך פסול, מ"מ הרי ראייתו היא מדברי השו"ע לקמן (סי' תרל"ה ס"א) לענין החוט בגדיש, ובחזו"א (א"ח סי' קמד ס"ק א) מבואר שהחוט בגדיש אינו דומה לסכך שלא הונח לשם צל, והוא חמור יותר כיון שהגדיש הונח באופן שאין אויר תחתיו ולכן הסכך פסול בעצם, מה שאין כן בהונח שלא לשם צל, שהסכך מסכך על הסוכה ואין החיסרון אלא מהמת המחשבה שלא חשבו להניחה לשם סוכה, ולפי דברי החזו"א אין ראיית הרעק"א קיימת, ואם כן יש לצדד שסכך שהונח על ידי הרוח אינו סכך פסול [ובפרט שאף הרעק"א והשעה"צ לא כתבו בפירוש שהוא פסול, אלא רק שאין ללמד להקל מסכך שלמעלה מעשרים]. ולפיכך כתב בשו"ת שבט הלוי שיש להקל במקום הדחק לשבת בסוכה זו כשאינו יכול להסיר את המחצלת שעפה [כגון בשבת ויום טוב], באם חב הסכך הוא סכך הכשר.

סימן תרכח

דיני ספח שתחת ספח

[שעה"צ ס"ק ה]

פריקנדים. ואף דמספיק שם קצת, כפיכתייבקים מסיק להקל¹.

1 ואף שהפמ"ג עצמו חזר בו לקמן (סי' תרלג משב"ז ס"ק ב)

